

Een tropisch drijfzaad, *Pangium edule* Reinwardt (Flacourtiaceae), van het Nederlandse strand

G.C. Cadée (Waterweg 12, 1791 LH Den Burg, Texel)

A tropical drift-seed, *Pangium edule* Reinwardt, from the Dutch beach

A seed in the collection of the Rijksherbarium from the Dutch coast (1971) appears to belong to *Pangium edule*. Although able to drift for a long time, it is improbable that this Malaysian seed reached the Dutch coast all the way by sea currents. Transport by man to NW. Europe is the most probable explanation for its occurrence on the Dutch coast. Import of tropical seeds and fruits particularly for decoration has increased. As a result it becomes more difficult to prove long-distance transport by sea for tropical drift-seeds found on the Dutch coast.

Bij het doorkijken van de collectie ivoornoten (*Phytelephas* en *Hyphaene*) in het Rijksherbarium te Leiden in verband met vondsten van deze noten op het Nederlandse strand¹, ontdekte ik een als *Phytelephas* gedetermineerd exemplaar verzameld door J. Viergever op Schouwen bij Burghsluis (13.VII.1971, carp. coll. nr. 15984). Dit exemplaar (fig. 1a-b) wijkt in een aantal opzichten duidelijk af van *Phytelephas*-zaden (bijvoorbeeld carp. coll. nrs. 744 en 13283^{1 2}): het heeft lang niet het gewicht van een ivoornoot, het vertoont een opvallend groot hilum en de tekening op het oppervlak is anders. Dit zaad behoort naar alle waarschijnlijkheid toe aan een in de Indonesische wateren algemeen drijfzaad *Pangium edule* Reinwardt. Goede afbeeldingen hiervan zijn te vinden in Schimper³ en Gunn & Dennis⁴.

Pangium edule groeit langs rivieren in Maleisië, Indonesië, de Philippijnen, de Bismarck Archipel, de Nieuwe Hebriden en Yap (Carolinen).^{5 6} De zaden kunnen lang blijven drijven en door rivieren getransporteerd worden; ze zijn niet bestand tegen zeewater⁷ maar ze blijven wel in zee drijven, zodat ze een groter verspreidingsgebied hebben dan de plant zelf. Schimper³ meldt ze van Java's zuidkust, volgens Ridley⁷ is het het algemeenste drijfzaad op Indonesische stranden; tevens vermeldt hij vondsten van Christmas-eiland en de Cocos-eilanden. Zelf vond ik *Pangium edule*-zaden op Bali en op twee strandjes in Oost-Indonesië (Nuhu Jaan bij Elat, Kei-eilanden en Ingbar, Gorong-eilanden) tijdens de Snellius II-expeditie (1984/5), maar niet als algemeenste drijfzaad.

Ook al kan dit zaad zeker twee jaar blijven drijven⁴, het is toch moeilijk voorstelbaar dat *Pangium edule* via zeestromingen van Indonesië naar Nederland getransporteerd is.

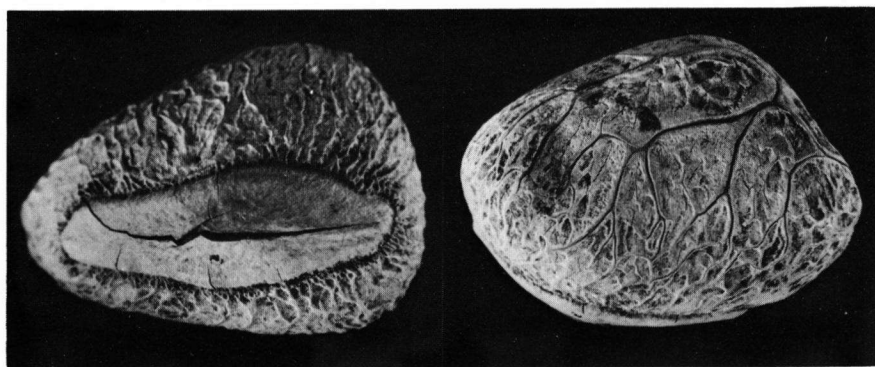

Fig. 1. Zaad van *Pangium edule* Reinwardt van het strand van Schouwen, J. Viergever, 1971. Carp. coll. Rijksherbarium Leiden nr. 15984. Lengte 5 cm, lengte hilum 3,5 cm. Foto B. Aggenbach, NIOZ, Texel.

Zelfs puimsteen van de Krakatau eruptie in 1883, dat nog steeds aanspoelt, is alleen gevonden op stranden rond de Indische Oceaan.⁸ Alleen uit het Caraïbische gebied mogen wij tropische drijfzaden verwachten.⁹ Blijft dus als enige mogelijkheid over dat de mens bij het transport van *Pangium* geholpen heeft.

Tropische zaden en vruchten worden voor consumptie, industriële doeleinden of als sieraad (droogboeketten bijvoorbeeld) ingevoerd in Europa. Ook typisch tropische drijfzaden als *Mucuna* en *Entada* komen zo in Nederland op de markt.^{10 11} Het assortiment zaden en vruchten dat we op ons strand kunnen vinden wordt hierdoor wel vergroot, maar van weinig tropische drijfzaden zal nog met enige zekerheid te zeggen zijn dat ze de lange weg over zee hebben afgelegd.

Pangium edule-zaden worden in het land van herkomst gegeten⁵; ik heb nog geen gegevens waaruit blijkt dat ze voor consumptie in Nederland worden ingevoerd. Ook op bloemenmarkten, rond Kerstmis meestal ruim voorzien van allerlei tropische zaden en vruchten, ben ik *Pangium*-zaden nog niet tegengekomen. Voor het Schouwse exemplaar lijkt het me voorslagnog het waarschijnlijkst dat het door een Nederlander als curiosum is meegenomen uit Indonesië en tenslotte hier is weggegooid.

1. G.C. Cadée, 1986. Ivoornoten van het Nederlandse strand. Zeepaard 46: 12-18.
2. J. de Boer, 1980. Een tropisch drijfzaad, *Phytelephas macrocarpa* (Palmae) van Ameland. Zeepaard 40: 79-83.
3. A.F.W. Schimper, 1891. Die Indomalayische Strandflora. Jena. Speciaal pl. 7, fig. 24.
4. C.R. Gunn & J.V. Dennis, 1976. World guide to tropical drift seeds and fruits. New York. Speciaal fig. 39a-f.
5. E.A. Menninger, 1977. Edible nuts of the world. Florida.
6. H. Sleumer, 1954. Flacourtiaceae. Flora Malesiana I, 5: 1-106.
7. H.N. Ridley, 1930. Dispersal of plants throughout the world. Ashford. Speciaal p. 172.
8. C. Frick & L.E. Kent, 1984. Drift pumice in the Indian and South Atlantic Ocean. Trans. Geol. Soc. South Africa 87: 19-33.
9. P.W. Leenhouts, 1968. Tropische zaden op de Nederlandse kust. Gorteria 4: 95-98.
10. P.W. Leenhouts, 1977. Naschrift bij: W.S.S. van Benthem Jutting, Zaden van *Entada gigas* (L.) Fawcett et Rendle op het strand bij Domburg. Gorteria 8: 156-157.
11. G.C. Cadée, 1985. Wonderbonen, *Ricinus communis*, in aanspoelsel; een vraag om meer gegevens. Zeepaard 43: 141-148.